

ЖИВЕЕЈА И СЕ БОРЕА ЗА

Духовните континуитети на македонската култура течеа низ еден природен историски процес.

Појавата на плејада интелектуалци почнувајќи од Партенија Зографски до Коста Солев - Рацин докажаа Македонија била почва за создавање на богата писмена активност и научно-литературна, образовна и уметничка дејност.

Пишува: **Милева ЛАЗОВА**

Изложбата "Преродбенски портрети" беше отворена во Музеј на Македонија посветена на најзначајните македонски преродбеници кои оставија белег на своето време. На 15 паноа изложени се нивни фотографии и дела, а покрај тоа во една витрина

презентирани се лични предмети на Димитрија Чуповски, оригиналната книга - Четиријазичникот од Ѓорѓија Пулевски, како и други стари книги.

"Преродбенски портрети" ја отвори д-р Атанас Вангелов, додека автор на концепцијата за изложбата и каталогот е Софка Јанчова, кустос советник во Историскиот оддел при Музејот на Македонија.

АФИРМАЦИЈА

Минатата 2003 година одбележувавме свети и светли дела од македонската национална и културна историја која во вековите што останаа зад нас се покажа како идеја водилка во остварувањето на стремежите на македонскиот народ за афирмација на својот идентитет. Тој во-

СВОЈАТА ЗЕМЈА

дел милениумски непрекинати борби за својата еманципација, па она што го прави континуитетот во неговата историја без друго е токму културата во нејзината најширока смисла. Таа ја диференцира македонската историска свест и ја изгради македонската национална мисла, ја дефинира националната програма и ја обезбеди националната и државна афирмација.

- "На почвата на која живее 15 века, развивајќи своја култура и конституирајќи се национално, овој народ - вели Софка Јанчова, во каталогот изготвен за изложбата - уште во средниот век за свое

национално име го зема името на земјата на која живее, Македонија - Македонци, што не е ниту кражба, ниту фалсификување на историјата, ниту пак преседан во новата историја на човештвото.

Македонската култура благодарение на својата исклучителна вредност и значење, како услов не за моментниот, туку за вечниот останок под сонцето, таа им одолева на сите искушенија и сите напади успевајќи да го одбрани и сочува најубавото и најзначајното во себе".

Како што потенцира Јанчова, во XIX век започнува појавата на народните стременија, започнува

македонската преродба што ја предводат познати македонски просветители, лингвисти, писатели и собирачи на народни умотворби. Во сите тие години исполнети со силен размав на хуманистички научни дисциплини повеќемина македонски интелектуалци се вградиле со личен влог во развојот на македонската култура во XIX и XX век.

ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ

Еден од тие македонски интелектуалци е секако архимандритот Партенија Зографски кој се јавува во средината на XIX век кој објавува два учебника на

"македонското наречие": "Кратка свештена историја на стариот и новиот завет" во 1857 година и "Началное учение за децата" од 1858 година како и една прирачна "Кратка словенска граматика" од 1859 година. Со проучувањето на принципите за изградба на еден литературен јазик и посебно на граматичката структура на западномакедонскиот народен говор "Прва част на граматиката за членовите" од 1857 година, Партенија Зографски ги поставиле основите на македонската филологија.

Следен во редицата на личностите кои дале голем придонес во историјата на

Македонија е Ѓорѓија Пулевски кој создаде опус што значи меѓа во македонската историја. Ја објави првата стихозбирка на македонски јазик "Македонска песнарка" и првата поема "Самовила Македонска".

- "Тој е редок македонски полиглот, учебникар и лексикограф - објаснува Јанчова - со своите дела: 'Речник од три језика' и 'Речник од четири језика'. Тој е автор и на првата печатена граматика на македонски јазик "Слогница Речовска" и на првата "Славјанско-македонска општа историја" која е најголем влог во историјата на нашиот народ. Оваа историја докажа дека ни една друга балканска културна средина не може да посочи на пример сличен на Пулевски".

Во историјата на македонската наука и уметност посебно место и значење имаат бројни и научно-литературни институции што се формираа во Македонија и особено во странство. Тоа се: Младата македонска книжевна дружина, 1890-1892 година, со нејзиниот печатен орган "Лоза" во чиј пазуви се родија и дејствуваа голем број македонски интелектуалци, ученичката дружина "Вардар" во Белград во која доаѓа до првата средба на двете најмаркантни македонски интелектуални фигури, Крсте Петков - Мисирков и Димитрија Чуповски, Македонскиот клуб со читалиште во Белград, што го издаваше весникот "Балкански Гласник" и ги постави основите на новото движење. Меѓу нив најзначајно место зазема

Македонското научно-литературно другарство во Санкт-Петербург под претседателство на Димитрија Чуповски.

- "Двете централни интелектуални фигури на Македонското научно-литературно другарство во Петроград - додава Јанчова - се Димитрија Чуповски кој подготви модерна граматика на македонски јазик, изработи прв Македонско-руски речник и скицира енциклопедиски концепирана монографија за Македонија и Македонците и Крсте Петков - Мисирков, македонски лингвист и историчар од европски формат. Во нашата нова историја Крсте Петков - Мисирков се вбројува меѓу најистакнатите личности, меѓу оние неколку кои ја кристализираа нашата модерна национална свест. Тој е грандиозна и длабоко национално определена личност на столетието, кој даде одговори на важни прашања од историјата, културата и јазикот на Македонците".

Во плејадата на значајни имиња е и Коста Солев - Рацин кој е грандиозна личност која остава сопствен печат на епохата. Тој е автор на "Бели мугри" првите модерни стихови во современата македонска поезија и човекот кој прв теоретски ги објасни процесите и развојните текови на нашата современа литература.

Тоа се луѓето со високо достоинство, со исклучителна доследност и со безгранична чесност, со кристално јасна мисла за македонската посебност и поведоа енергична борба за нејзина реализација.